

## SCRIPTIES

Marcel Barnard, *Een poëtische wereldbeschouwing - over het denken van mr. C.W. Opzoomer*, Amsterdam, maart 1984, 58 pagina's.

Mr. C.W. Opzoomer onderscheidt in zijn 'empirische' periode vijf kenbronnen der waarheid: de zinnelijke waarneming, het zinnelijk gevoel, het schoonheidsgevoel, het zedelijk gevoel en het godsdienstig gevoel. Deze vijf zijn niet tot elkaar te herleiden, maar de wijsgeer en de kunstenaar vatten het verdeelde tot eenheid samen. Zó verstaat de filosoof Opzoomer zichzelf: denker, dichter, kolorist. De filosoof is de kunstenaar - dat is de constante in Opzoomers werken. Opzoomer is artiest en moet zo verstaan worden. Het schoonheidsgevoel is dan ook dé kenbron. De poëzie (de hoogste der kunsten) neemt de zedelijkheid in zich op; God en de wereld gaan beide op in de poëzie. Zo leidt de kunst alles, heel de wereld, heel ons leven, naar het einde. Ziedaar wat Opzoomer zelf noemt 'de poëtische wereldbeschouwing'.

De scriptie bestaat uit vier hoofdstukken en een epiloog, plus noten. Het eerste hoofdstuk behandelt de bespiegelende periode (Zegepraal der wijsbegeerte), het tweede de ervaring (Ervaring: waarom is het zoo? het is zoo), het derde de godsdienst (De godsdienst: kalme berusting, eerbiedig zwijgen, stille hoop en kinderlijke dankbaarheid - want God regeert!). Hoofdstuk 4 (Een poëtische wereldbeschouwing) kijkt terug en trekt vragenderwijs conclusies. De epiloog behandelt de verhouding tussen Opzoomer en Kant. De scriptie, geschreven voor het doctoraalexamen aan de theologische faculteit van de U.v.A., werd begeleid door prof.dr. E.J. Beker, en is opgenomen in de instituutsbibliotheek van de faculteit, Herengracht 514-516 te Amsterdam.

M. Barnard  
Wilhelminastraat 9<sup>1</sup>  
1054 VT Amsterdam  
tel. 020 - 83 73 84.

C.A. Heitink, *De Doleantie in Bennekom*. De geschiedenis van een kerkscheuring en haar invloed op een dorpsamenleving: 1883-1893. Doctoraalscriptie Geschiedenis VU. Bennekom/Amsterdam 1983, 66 pag.

De Doleantie in Bennekom (febr. 1887) kende een roerig verloop en wijzigde de kerkelijke verhoudingen diepgaand. Vooral de beheerskwestie, die landelijke bekendheid kreeg, zorgde voor grote spanningen. De wervende kracht van ds. E. Eisma, van 1883 tot 1893 predikant te Bennekom, was groot. In 1891 was 56,6% van de bevolking Nederduitsch Gereformeerd, terwijl het percentage hervormden van 94,7% teruggelopen was tot 41%.

De scriptie is opgebouwd rond de vragen naar het verloop van de Doleantie en haar onmiddellijke invloed op de dorpsamenleving.

Hoofdstuk 1 behandelt de kerkstrijd in Nederland in de negentiende eeuw. Met het oog op de vraagstelling worden in het tweede hoofdstuk Bennekoms sociaal-economisch leven, lager onderwijs en gemeentebestuur behandeld. Tenslotte wordt de Hervormde Kerk van Bennekom in de periode 1883-1887 beschreven.

In hoofdstuk 3 volgt een gedetailleerde behandeling van het verloop van de Doleantie. Tevens wordt ingegaan op de aanhang en de motieven van de dolerenden. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de hervormden en gereformeerden na 1887. Op welke wijze reorganiseerden de hervormden zich in het kader van de gewijzigde verhoudingen? Hoe werd de Nederduitsch Gereformeerde Kerk op lokaal niveau opgebouwd? Daarnaast bevat dit hoofdstuk een paragraaf over kerkelijke tucht bij hervormden en gereformeerden. In het laatste hoofdstuk wordt teruggekomen op twee in hoofdstuk 2 behandelde thema's: de gemeenteraadsverkiezingen en het lager onderwijs. Het ontstaan van de christelijke school en de invloed van de Doleantie op de gemeenteraadsverkiezingen staan in dit hoofdstuk centraal. Als slot volgen conclusies.

C.A. Heitink  
Van Hallstraat 101<sup>111</sup>  
1051 HA Amsterdam  
tel. 020 - 82 19 95.